

Výměnný program EU pro uhelné regiony

Výměna mezi Horní Nitrou (SK), Ústeckým krajem (CZ) a Asturií (ES)

exchangeEU

Studijní pobyt v Ústí, Česká republika

Během různých workshopů a skupinových diskusí účastníci výměny sdíleli své přístupy k řízení a využívání fondů pro spravedlivou transformaci a identifikovali problémy spojené s definováním kritérií způsobilosti a dodržováním předpisů EU, vnitrostátních a místních předpisů. Výměna poskytla účastníkům nové nápady a inspiraci, stejně jako odvahu pokračovat v realizaci projektů s využitím zeleného vodíku navzdory mnoha výzvám. Během výměny účastníci navštívili povrchový důl [ČSA](#), který je plánován k opětovnému využití pro projekty obnovitelných zdrojů energie a pro projekty z oblasti výzkumu a vývoje (VaV).

Během interaktivní diskuse se účastníci zabývali specifickými regionálními překážkami při rozvoji zelené vodíkové ekonomiky, jako jsou regulační, **finanční a technologické výzvy**. Role regionálních asociací, jako je česká platforma nebo Asturie H2, které propagují využití zeleného vodíku, byla označena za klíčovou pro rozvoj regionální spolupráce. Tato sdružení umožňují aktérům spolupracovat na překonávání výzev a navrhování projektů, které odpovídají regionální poptávce po vodíku. Účastníci diskutovali o různých finančních nástrojích pro zelený vodík, jako jsou JTF, inovační fondy a půjčky od Evropské vodíkové banky, a upozornili na to, že někteří tradiční průmysloví aktéři si stále nejsou zcela vědomi potenciálu a možností financování mimo grantové mechanismy.

Asturie zdůraznila potřebu integrovaných vodíkových projektů, zatímco čeští a slovenští zástupci vyzvali k systematické podpoře a konkrétním akčním plánům pro zelený vodík na národní úrovni. Navzdory výzvám si účastníci vzájemně vyměňovali zkušenosti a identifikovali společné překážky, se kterými se různé regiony potýkají. Vyjádřili své odhodlání pokračovat ve spolupráci při sdílení osvědčených postupů v oblasti zeleného vodíku a optimalizaci svého zapojení do evropských procesů.

Skupinové foto z prvního dne výměny, v Inovačním centru Ústeckého kraje.

ASTURIE, ŠPANĚLSKO

Role	Navštěvující region	Mentor
Hlavní zúčastnění aktéři	Generální ředitel pro hornictví, obnovu a energetiku ve vládě Asturie, IDEPA (Regionální agentura pro hospodářskou podporu), FAEN (Regionální energetická agentura)	
Oblast odborných znalostí	Identifikace a rozvoj projektů v oblasti obnovitelné energie, správa a řízení zúčastněných stran	

HORNÍ NITRA, SLOVENSKO

Role	Navštěvující	Mentee
Hlavní zúčastnění aktéři	Krajská správa, město Bojnice	
Oblast odborných znalostí	Vypracování regionálních akčních plánů a opatření sociálního dialogu	

ÚSTECKÝ KRAJ, ČESKÁ REPUBLIKA

Role	Hostitelský region	Mentee
Hlavní zúčastnění aktéři	Krajský úřad, management RIS3 a Hospodářská a sociální rada Ústeckého kraje	
Oblast odborných znalostí	Koordinační regionálních sítí zúčastněných stran, podpora inovací a hospodářský rozvoj	

Profily regionů

Směrem ke spravedlivému přechodu od uhlí+

Asturie a Horní Nitra jsou v závěrečných letech vyřazování uhlí s cíli uzavření pro roky 2026 a 2023. Ústí plánuje ukončit těžbu uhlí do roku 2033.

ÚSTÍ NAD LABEM, ČESKÁ REPUBLIKA

Stav postupného vyřazování uhlí

Stav spravedlivé energetické transformace

V rámci Ústeckého územního plánu spravedlivé transformace (TJTP) se přihlíží k požadavkům energetické transformace a zohledňují se potřeby klíčových průmyslových odvětví s vysokou energetickou náročností, jako je metalurgie a chemický průmysl. Tyto odvětví mají zásadní význam pro ekonomiku regionu, a proto je jejich začlenění do plánu nezbytné. Plán zahrnuje opatření, jako je přechod na čistá paliva, podpora výzkumu a vývoje v oblasti vodíku, školení pracovních sil, podpora čisté mobility, investice do vzdělání, obnova půdy a diverzifikace ekonomiky.

ASTURIE, ŠPANĚLSKO

Stav postupného vyřazování uhlí

Stav spravedlivé energetické transformace

Asturie a její TJTP (TJTP - Fond spravedlivé transformace Asturie) jsou založeny na strategii spravedlivé energetické transformace do roku 2030, která vychází ze španělské národní strategie spravedlivé transformace. Asturie se v současnosti potýká nejen s uzavíráním dolů, ale také s postupným odstavováním uhelných elektráren, a proto její regionální orgány hledají způsoby, jak zajistit konkurenceschopnost svého těžkého průmyslu. V rámci toho Asturie plánuje podporovat průlomové projekty, které obnoví regionální ekonomiku a vytvoří kvalitní pracovní místa. Strategie obnovy se zaměřuje na digitální, zelenou a obnovitelnou vizi, přičemž zahrnuje vlajkové projekty v oblasti obnovitelného vodíku, obnovitelné energie, skladování energie a udržitelného, digitálního a zeleného průmyslu.

HORNÍ NITRA, SLOVENSKO

Stav postupného vyřazování uhlí

Stav spravedlivé energetické transformace

Horní Nitra je jedním ze tří regionů, na něž se vztahuje slovenský plán spravedlivé transformace (TJTP). Plán se zaměřuje na tři hlavní oblasti: přechod na čistou energii a revitalizaci brownfieldů po těžbě, ekonomickou diverzifikaci a rozvoj lidského kapitálu a rekvalifikaci. V rámci podpory malých a středních podniků jsou navrhovány programy v oblasti výzkumu a vývoje, energetické účinnosti budov, čisté mobility, oběhového hospodářství a speciálního vzdělávání. Plán rovněž zahrnuje systém pro podporu nových hospodářských odvětví a poskytování školení pro mladší generace. Podpora průmyslu je především zaměřena na výrobu a vývoj systémů obnovitelných zdrojů energie. Většina návrhů vychází z výsledků zapojení místních komunit do Akčního plánu Horní Nitra.

Společné výzvy

- Pokyny Fondu pro spravedlivou transformaci obsahují přísné lhůty, ale postrádají jasný procesní rámec, který by mohly regionální orgány dodržovat a rychle získat přístup k financování;
- Regiony se potýkají s problémy při získávání finančních prostředků z FST ve stanoveném časovém rámci kvůli nejisto-

- tám souvisejícím s regulací na úrovni EU, vnitrostátní a regionální regulací; s omezenou administrativní kapacitou a nedostatkem pilotních projektů;
- Velké projekty vodíkové infrastruktury jsou úspěšné pouze s veřejným financováním. FST však poskytuje pouze omezenou podporu pro velké společnosti;
- Na vnitrostátní úrovni neexistuje žádná systematická podpora projektů zeleného vodíku.

¹ Jeden malý důl „Čáry“, který se nachází v západní části Slovenska, zůstane v provozu.

² Dva uhelné doly už byly uzavřeny.

³ Instalovaný výkon je 266 MW, resp. 1 358 MWheat (Zdroj: <https://www.seas.sk/en/elektraren/elektrarne-novaky/>)

⁴ Referenčním rokem je rok 2021. Od roku 2022 zdroj: Hornonitrianske bane Prievidza, a.s.

⁵ Pro těžbu a výrobu elektřiny z uhlí

⁶ Velká část rozpočtu FST musí být zaslavněna do roku 2023 a vyčerpana do roku 2026.

Tematické zaměření

Propojené regiony plánují v rámci svých strategií dekarbonizace investovat do projektů zeleného vodíku, přičemž částečně využijí finanční prostředky z FST.

Správa a využívání finančních prostředků FST

Zúčastněné regiony se potýkají s mnoha obtížemi při uzavírání smluv na projekty v rámci JTF, což je režim financování EU na podporu provádění TJTP. Během výměny účastníci sdíleli poznatky o účinných řídicích strukturách a procesech identifikace projektů, které zdůrazňují jak úspěšné postupy, tak oblasti pro zlepšení. Regiony se shodly, že vnitrostátní podpora a přímá komunikace s vnitrostátními orgány a orgány na úrovni EU je klíčem k úspěšnému provádění TJTP.

Vodíková ekonomika

Regiony jsou v různých stádiích zralosti, pokud jde o jejich hospodářství využívající zelený vodík. Asturie - těžící z bohatých obnovitelných zdrojů energie a aktivního zapojení průmyslových subjektů do procesu transformace - již buduje integrované projekty zeleného vodíku. V Ústí připravuje rozšíření zeleného vodíku silná regionální síť zainteresovaných stran. Horní Nitra je ve startovním bloku se svým prvním vodíkovým projektem – systémem příměstské autobusové dopravy – vázaný na rozhodnutí o vodíku na vnitrostátní úrovni a na úrovni ES.

Doporučení

- + Vytvořit "Středisko pro monitorování spravedlivé transformace" jako orgán sestavený z různých zainteresovaných stran a občanů, který bude sledovat procesy spravedlivé transformace;
- + Začlenit regionální odborníky do specializovaných týmů, které poskytují technickou pomoc v rámci různých programů Evropské unie;
- + Vytvořit regionální platformy pro spolupráci relevantních zúčastněných stran v oblasti vodíkového hospodářství, aby

došlo k posílení spolupráce a mohlo se společně žádat o programy Evropské unie;

- + Zajistit vypracování akčních plánů pro vodík, které budou v souladu s regionálními a/nebo vnitrostátními strategiemi rozvoje;
- + Prozkoumat možnosti financování mimo Fond spravedlivé transformace, například prostřednictvím inovačního fondu nebo půjček poskytovaných Evropskou vodíkovou bankou. Zvážit také spolupráci s provozovateli přenosových soustav při rozvoji významných projektů společného evropského zájmu (IPSEI).

**"Díky programu exchangeEU jsme se hluboce zamysleli a popřemýšleli o nových nápa-
dech a dalším směřování."**

Maria Belarmina Díaz Aguado,
generální ředitelka pro hornictví,
energetiku a obnovu ve vládě Asturie

**"Tato výměna byla velmi užitečná
ve smyslu, že jsme se dozvěděli,
co dělají ostatní regiony. Inspi-
rovalo nás to a připomnělo nám
to, že na konci tunelu je světlo
za veškerou naši těžkou práci na
cestě k přechodu."**

Martina Lamačková, vedoucí odboru,
Odbor regionálního rozvoje, Trenčianský
samosprávný kraj, Slovensko

Learnings

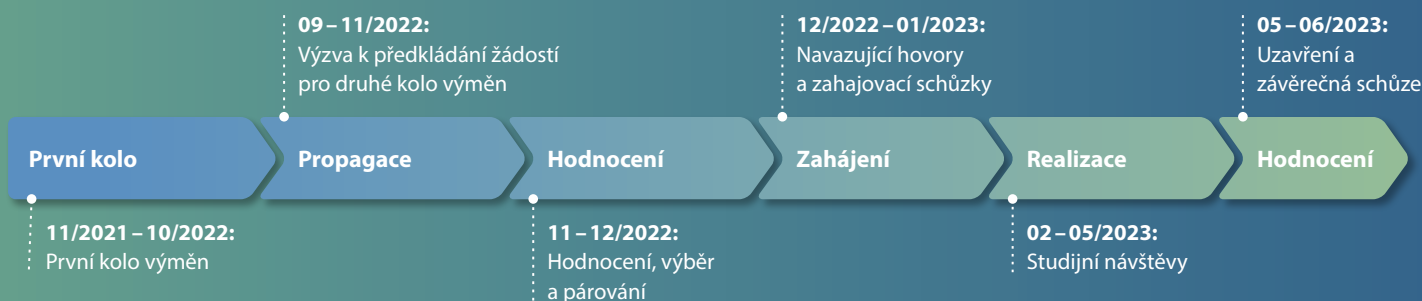
- ✓ Regiony se potýkají s podobnými problémy při výkladu předpisů o Fondu spravedlivé transformace (FST) a čelí podobným regulačním a procesním překážkám při rozvoji projektů, zejména na evropské a částečně i na vnitrostátní úrovni;
- ✓ Uzavření dolů bez dostatečných finančních prostředků na rekultivaci vede k rozsáhlému ekologickému degradaci a obrovské finanční zátěži pro budoucí vlády a veřejnost;

- ✓ Mnoho identifikovaných projektů je pozastavených kvůli dlouhým procesům návrhu a povolování, které souvisí s výzvami k předkládání návrhů a požadavků na oznámení státní podpory (například vodíkové projekty ve Španělsku a Horní Níře);
- ✓ Je vhodné přijmout komplexní strategii pro vodík, která zahrnuje dodávky energie, výrobu vodíku, dopravu a poptávku;
- ✓ Rozšíření využití vodíku může být úspěšné pouze prostřednictvím spolupráce mezi společnostmi poskytujícími služby v různých částech hodnotového řetězce vodíku.

Vývoj programu

exchangeEU se skládal ze dvou výměnných kol, která trvala od listopadu 2021 do června 2023. První kolo probíhalo od listopadu 2021 do října 2022, druhé kolo bylo zahájeno v listopadu 2022. V každém kole byly kandidátské regiony vhodně spárovány podle svých trajektorií spravedlivé transformace a vyřazování uhlí. Ná-

sledně propojené regiony úzce spolupracovaly na přípravě studijní návštěvy jednoho z regionů na základě vlastních potřeb a tematických zájmů. Přidělení zprostředkovatelé výměny je podporovali v průběhu celého procesu.

O programu

exchangeEU je výměnný program pro uhelné, hnědouhelné, rašelinové a ropné břidlice (uhlí+) regiony v transformaci v Evropské unii (EU). Program je součástí iniciativy uhelných regionů v přechodu (CRiT) a je realizován Evropskou komisí.

Vzhledem k potřebě urychlit spravedlivý a nízkouhlíkový energetický přechod v Evropě program usnadňuje spolupráci a vzájemné učení mezi regiony EU v oblasti uhlí+ s cílem podpořit provádění strategií spravedlivé energetické transformace. Klíčovým cílem je podpořit regiony EU využívající uhlí při dekarbonizaci svých energetických systémů a zároveň chránit pracovníky a komunity prostřednictvím hospodářské diverzifikace a technologických inovací. Během programu si zúčastněné regiony vyměňují zkušenosti a spolupracují na překonávání současných výzev, kterým čelí v procesech spravedlivé transformace. VýměnaEU jako taková otevírá cestu k vybudování široké sítě odborníků z praxe.

Výsledky druhého kola podávání žádostí

K účasti bylo vybráno celkem **17 uhelných+ transformujících se regionů**.

Výsledkem procesu párování bylo **9 výměn**, včetně 5 regionálních párů a 4 regionálních trojúhelníků.

Zúčastněné regiony představují celkem **11 členských států EU**: Bulharsko, Česká republika, Chorvatsko, Estonsko, Německo, Řecko, Maďarsko, Polsko, Slovensko, Slovinsko a Španělsko.

Navštivte naše webové stránky

Navštivte webové stránky platformy pro spravedlivou transformaci

Přihlaste se k odběru našeho newsletteru

Navštivte naše kanály sociálních médií

výměnaEU ios část iniciativy pro uhelné regiony v přechodu /CRiT)